

POGLED NA NOVO HRVATSKO STEČAJNO ZAKONODAVSTVO IZ 2022: pokušaj usklađivanja tržišne dimenzije i zaštite prezaduženih potrošača

Bodul, Dejan

Source / Izvornik: **Sadašnjost i budućnost uslužnog prava : XVIII Majske savetovanje, 2022, 981 - 1017**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

<https://doi.org/10.46793/XVIII Majske.981B>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:436654>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

PRAVNI
Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

*Др Дејан Бодул, ванредни професор
Правног факултета Свеучилишта у Ријеци*

*УДК: 347.736/.739:340.134(497.13)
DOI: 10.46793/XVIIIМajsko.981В*

ПОГЛЕД НА НОВО ХРВАТСКО СТЕЧАЈНО ЗАКОНОДАВСТВО ИЗ 2022: ПОКУШАЈ УСКЛАЂИВАЊА ТРЖИШНЕ ДИМЕНЗИЈЕ И ЗАШТИТЕ ПРЕЗАДУЖЕНИХ ПОТРОШАЧА*

Резиме

Како је Стечајни закон из 1996. био мијењан седам пута, законодавац се 2015. одлучио за доношење новог Стечајног закона. Иако је циљ Новелом Стечајног закона 2017. примарно олакшати предстечајни поступак прописивањем реалних рокова за подузимање одређених радњи у поступку, исправљају се уочене погрешке и пропусти учињени кроз цијели Стечајни закон те се отклањају двојбе око примјене појединих одредаба. Поновни циљ Новеле Стечајног закона 2022. (за коју је предвиђено да ступа на снагу 31. ожујка 2022, 87. сједница Владе РХ, 02.12.2021) је осигурати дјелотворно, једноставно и флексибилно управљање поступком, с прецизно одређеним роковима и јасним посљедицама подузетих радњи, али првенствено ускладити Стечајни закон с еуропском правном стечевином и опћим трендом одступања од традиционалних, формалних стечајних поступака отварањем широког подручја приватном уређењу, са свим повезаним могућностима и ризицима. Паралелно питање имплементације и уређења института потрошачког стечаја као подврсте стечаја представља једно од актуалнијих питања у ревизији Закона о стечају потрошача (измјене требају ступити на снагу у ожујку 2022). Ratio овог скромног подухвата је потреба измјене одређених рјешења неријетко без уважавања приједлога и сугестија судске праксе која је резултат шестогодишње примјене, али такођер и обвезе имплементирања рјешења Директиве о реструктурирању и несолвентности. Аутор ће анализирати најважније карактеристика Коначног приједлога Стечајног закона из вељаче 2022. и Коначног приједлога Закона о стечају потрошача из вељаче 2022. уз нагласак на оне одредбе које су претрпјеле највише измјена као и оне које у највећој мјери унапрјеђују учинковитост (пред)стечајних и потрошачко стечајних поступака.

* This paper was funded under the project line ZIP UNIRI of the University of Rijeka, for the project ZIP-UNIRI-130-7-20.

Кључне речи: стечајни поступак, предстечајни поступак, стечај потрошача, Новеле 2022.

1. Методологија рада

Осим што заузимају значајно мјесто у сваком правном поретку, националне норме које регулирају стечај имају у државама чланицама ЕУ-а, али и у државама кандидатима и онима које се припремају то постати, утемељење у еуропском праву и резултат су прилагодбе законодавства захтјевима еуропског права. На тај се начин постиже уједначавање стечајно правне заштите у државама чланицама, државама кандидатима па и потенцијалним кандидатима. Захтјев за уједначеним поступањем у државама чланицама последица је схваћања да различита правила у различитим државама негативно утјечу на функционирање уједињенога еуропског тржишта. Еуропско законодавство од значаја је и у Србији, јер осим што је инструмент за јачање господарства, значајно је и у смислу до сада преузетих обвеза поступнога усклађивања законодавства. Једно од подручја у којем се обавља усклађивање законодавства у Србији је и подручје стечаја. Анализа полази од тога да питање правне заштите уређује свака држава самостално те да је таква аутономија држава чланица (и будућих држава чланица у смислу преузетих обвеза) ограничена правилима ЕУ-а. Циљ је тога сагледавања размотрити које се поуке могу извући из искустава Републике Хрватске и како се те поуке могу примијенити у праву Србије ради даљњег развоја легислативе о стечајно правној заштити. Тиме се добива слика односа правне регулативе и праксе те се дају уочити недостаци тренутачне правне нормираности правне заштите у стечајним поступцима у Србији. У циљу што свеобухватнијег одговора на саму тему, уз уважавање напријед наведених увјета, структура и концепција овог рада је томе морала бити прилагођена. Овај рад је увјетно могао бити подијелен на два дијела што ће се и видјети тијekom његовог читања, али то формално није учињено

2. Зашто измјене корпоративног стечаја и стечаја потрошача у хрватском праву?

Дана 26. липња 2019. у Службеном листу ЕУ објављена је Директива о реструктурирању и несолвентности (даље: Директива)¹ којом се утврђују правила о: оквирима за превентивно реструктурирање на располагању

¹ Пуни назив: Директива (ЕУ) 2019/1023 Еуропског парламента и Вијећа од 20. липња 2019. о оквирима за превентивно реструктурирање, отпусту дуга и забранама те о мјерама за повећање учинковитости поступака који се односе на реструктурирање, несолвентност и отпуст дуга и о измјени Директиве (ЕУ) 2017/1132 (Директива о реструктурирању и несолвентности) СЛ Л 172, 26. липња 2019, стр. 18–55.

дужницима у финансијским потешкоћама ако постоји вјеројатност несолвентности, с циљем спрјечавања несолвентности и осигуравања одрживости дужника; поступцима који воде до отпуста дуга насталог код несолвентних подузетника физичких особа (тзв. друга прилика); мјерама за повећање учинковитости поступака који се односе на реструктурирање, несолвентност и отпуст дуга, посебно у погледу њихова краћег трајања. Државе чланице имају двије године (од ступања на снагу 17. српња 2019) за пријенос њезиних одредаба у национално право, но у оправданим случајевима могу од Комисије тражити додатну годину за provedбу. Циљ и битни садржај Директиве у складу су с Приједлогом Еуропске комисије од 22. студеногa 2016. С друге стране, Приједлог се темељио на Препоруци Еуропске комисије од 12. ожујка 2014. (*Нови приступ пословном неуспјеху и несолвентности*). Директивом се првенствено жели смањити највеће препреке слободном протоку капитала које настају због разлика међу оквирима за реструктурирање и несолвентност држава чланица те унутар ЕУ-а појачати културу санирања на темељу начела друге прилике. Све би то требало довести до смањења препрека трговини и улагањима. Новим се правилима настоји смањити и удио неприходоносних кредита у биланци банака и спријечити њихово акумулирање у будућности. Директивом се, једнако тако, настоји постићи одговарајућа равнотежа између интереса дужника и вјеровника. Наиме, доношењем Директиве по први се пут ствара јединствени правни оквир за превентивно реструктурирање подuzeћа изван стечајног поступка цијелој Еуропској унији будући да ће досадашње врло различите одредбе у појединим државама чланицама бити усклађене. Превентивна рјешења растући су тренд права о несолвентности да се одрживим подuzeћима у финансијским потешкоћама олакша приступ оквирима за превентивно реструктурирање омогућавањем структурне прилагодбе у раној фази, с циљем избегавања несолвентности и, у вези с тим, отпуштање запосленика. Осим тога, пружање друге прилике поштеним несолвентним или презадуженим подузетницима физичким особама потребно је како би се брже рехабилитирали и на тај се начин очувало њихово прикупљено подузетничко искуство за господарство.²

2.1. Проблематика корпоративног стечаја и коначни Приједлог (хрватског) стечајног закона из 2022.

2.1.1. Новости у опћим одредбама

У складу с Директивом, Нацрт осигурава приступ суставима раног упозоравања јер што прије дужник може открити своје финансијске потешкоће

² Бодул, Д., *et al.*, *Стечајно законодавство у транзицији: компаративни осврт, хрватски изазови и потенцијална рјешења*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, вол. 49, бр. 3/2012, стр. 633.-661.

и подузети одговарајуће радње, то је већа вјеројатност избјегавања предстојеће несолвентности или, у случају пословања чија је одрживост трајно нарушена, уређенијег и учинковитијег процеса ликвидације. Како би се повећала потпора радника и њихових представника, потребно је представницима радника осигурати приступ релевантним и ажурираним информацијама о доступности алата за рано упозоравање те упознати их с поступцима и мјерама које се односе на реструктурирање и отпуст дуга. Нацрт одређује како је послодавац код којег постоји пријетећа неспособност за плаћање или над којим је отворен предстечајни поступак дужан најмање једном годишње обавијестити раднике о новостима у погледу алата раног упозоравања као и поступака и мјера који се односе на реструктурирање и отпуст дуга (чл. 7а). Аутор је скептичан у погледу ове мјере будући да никакве санкције за не поступање нису прописане. Директива такођер налаже како је примјеном најновијих информацијских технологија за обавијести и комуникацију потребно осигурати јасне, ажуриране и сажете информације прилагођене корисницима о доступним поступцима превентивног реструктурирања те да дужници имају приступ једном јасном и транспарентном алату раног упозоравања или више њих којима се могу открити околности које би могле довести до вјеројатности несолвентности и којима им се може сигнализирати да је потребно дјеловати без одгоде (чл. 3. ст. 1. Директиве). Стога и постоји обвеза Министарства финансија, Порезне управе и ревизора да упозоре дужника на негативни развој у његовом плаћању који су уочили у оквиру обављања њихове дјелатности. Послодавац је дужан једном годишње обавијестити раднике у погледу алата раног упозоравања док ће дужницима и јавности бити на располагању релевантне и ажуриране информације на е-Огласној плочи (чл. 7а).³ Оваква рјешења су резултат чињенице како је чак и легитимним увидом у досад покренуте стечајне поступке видљиво да готово ниједан случај стечаја није пријављен односно покренут у року 21 дана од дана настанка стечајног разлога. У прилог том размисљању говори и рјешење које се имплементирало доношењем СЗ 2015. кад је уведен институт сукладно којем *FINA* има обвезу подношења приједлог за отварање стечајног поступка, ако правна особа у Очеvidнику редослиједа основа за плаћање има евидентиране неизвршене основе за плаћање у непрекинутом раздобљу од 120 дана. Штовише, иако је дефинирана обвеза отварања те иако је у новели СЗ 2017. (чл. 109) одређено тко су подносилац приједлога за отварање стечајног поступка те већ постоји казнено дјело „проузрочење стечаја“, свакако су занимљиве и нове одредбе које говоре о дужностима директора односно управе друштва у случају вјеројатности настанка неспособности за плаћање, а који ће посебно узети у обзир: 1. интересе вјеровника, носитеља удјела и других особа с интересом, 2. потребу

³ Министарство надлежно за послове правосуђа ће у сурадњи с министарством надлежним за подузетништво и обрт Правилником уредити начин објаве и кориштења информација.

подузимања мјера којима би се избјегла неспособност за плаћање, 3. потребу избјегавања намјерних радњи или радњи из крајње непажње којима се угрожава одрживост пословања (чл. 20а).

Надаље динамика статистике стечајева у РХ није довољно истражена, што због структуралних нестабилности што због честих реформи стечајног сустава којима је жеље да се стечајни поступак што брже доврши, па се феномену инсолвентности није приступало суставно и нису проведена озбиљна истраживања о разлозима који спрјечавају брзо завршавање стечајних поступака. То је резултирало чињеницом да је у РХ још увијек немогуће узети бројност стечајева уз било које економске варијабле те да се анализа статистике стечајева своди на једноставнији облик проматрања учесталости стечајева. Стога ново рјешење о прикупљању података везано за број поступака, њихово трајање, трошкове, наплату, број изгубљених радних мјеста (чл. 20б) можда послужи као квалитетно рјешење за прецизније измјене или у крајњој линији мање учестале измјене прописа.

СЗ је сада изричито истакнуо да се сва судска писмена достављају објавом писмена на мрежној страници е-огласна плоча судова с тим да Нацрт још додатно регулира начин доставе између суда и *FINA*-е и то путем јединственог информацијског сустава е-Спис с тим да *FINA* писмена које шаље суду овјерава електроничким печатом (чл. 12).

Новост СЗ 2015 је и правило о обвезном кориштењу у предстечајном и стечајном поступку прописаних образаца, који ће бити доступни и на порталу е-огласна плоча судова. Ако поднесак није поднесен на прописаном обрасцу, суд ће га одбацити као недопуштен. Нацртом је уведена изнимка па поднесак који садржи све податке који морају бити наведени у обрасцу неће бити одбачен као недопуштен (чл. 13). Ово рјешење не сматрамо добрим смјером јер се сврха увођења и упорабе стандардизираних образаца састоји у омогућавању странкама лакшег приступа суду те олакшавању суду прегледнијег увида у релевантне податке садржане у истима, будући је пракса показала непотпуне и непрегледне поднеске што представља један од чимбеника који утјечу на трајање поступка.

Искориштавање предности које примјена нове технологије доноси, постојање строгог, али не нефлексибилног оквира за поступање, наглашена писменост поступка и брзина одлучивања, идеје су које су и преточене у Нацрт СЗ у погледу упорабе електроничких средстава комуникације. Па се тако у предстечајном и стечајном поступку могу употребљавати електроничка средства комуникације, уз одговарајућу примјену правила парничног поступка пред трговачким судовима. С тим да је то наглашено у прекограничним случајевима. То је свакако и у складу са тенденцијом да се прекогранични правни поступци дигитализирају те је то у складу са преамбулама Уредбе о инсолвенцијским поступцима (види чл. 13а).

Ревизију по новом уређењу, у двоступањском поступку сада у правилу допушта Врховни суд Републике Хрватске, док је она тзв. некадашња редовна

ревизија, која је и надаље допуштена по самом закону, остала изнимка и то само у неким врстама спорова. У складу с тим је и измијењена сустав правних лијекова у стечајном поступку (чл. 19). Ипак занимљиво је како су радни спорови из некадашњег чл. 382. ст. 1. т. 2. ЗПП-а и спорови у поводу тужбе ради објаве исправка информације остали као изнимка што је за стечајне поступке занимљиво будући се наведени спорови могу јавити везано уз стечајне поступке.⁴ За назначити је како у задње вријеме у стечајном поступку нису ријетке ни тужбе Уставном суду РХ у којима подносиоци уставних тужби истичу да им је рјешењем трговачког суда и/или Високог трговачког суда РХ повријеђено неко уставно право.

2.1.2. Новости у предстечајном поступку

2.1.2.1. Редифинирање циљева предстечајног поступка

Начелни циљ је исти - очување финансијске дисциплине кроз сигурност наплате потраживања и спречавање даљег пропадања трговачких друштава за које се закључи да их је могуће сачувати, односно да имају перспективу и сврху даљег постојања. Но на почетку Новеле видимо појашњавање предметног циља предстечајног поступка односно како сада циљ обухваћа и спречавања неспособности плаћања што је у складу с циљевима Директиве и тенденцијом да се примјеном различитих мјера очува континуитет пословања, а с друге стране, да вјеровници наплате своја потраживања, и тиме истовремено испуне два циља.

2.1.2.2. Подношење приједлога за отварање предстечајног поступка

Рјешење по којем је приједлог за отварање је овлаштен поднијети дужник или вјеровник, ако се дужник сугласи с тим приједлогом (сугласност се мора доставити уз приједлог) је измијењено и сада само/искључиво дужник може поднијети приједлог за отварање (чл. 25). Везано за исправе уз приједлог за отварање предстечајног поступка измјена је извршена па тако ако план реструктурирања није поднесен уз приједлог за отварање предстечајног поступка план исти се суду мора поднијети најкасније у року од 21 дан од дана правомоћности рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама, односно од дана доставе одлуке другоступањског суда о жалби против рјешења о утврђеним и оспореним тражбина (чл. 26).

Правила о особама над којима се не може провести предстечајни поступак допуњена су тако да је прописано како се над дужником који је правомоћно осуђен за тешка кршења рачуноводствених и књиговодствених обвеза предстечајни поступак може провести само ако је он подузео примјерене мјере

⁴ Треба имати на уму да се ово рјешење ставља изван снаге у планираној измјени Закона о парничном поступку у 2022. Види: <https://mpu.gov.hr/vijesti/ukljucite-se-u-e-savjetovanje-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-parnicnom-postupku/25907> (05.02.2022).

за отклањање проблема који су довели до те осуде и ако је о подузетим мјерама и њиховим резултатима обавијестио своје вјеровнике тијekom преговора о реструктурирању и дао детаљне информације о њима у приједлогу за отварање предстечајног поступка. Ипак остаје отворено питање треба ли вјеровнике обавијестити само ако је то казнено дјело почињено на штету вјеровника који судјелује у поступку или неовисно о тому на чију је штету казнено дјело почињено?

2.1.2.2.1. Приједлог плана реструктурирања

Право подношења плана реструктурирања има дужник (чл. 26а) те је измијењено и шта приједлог плана реструктурирања мора садржавати (чл. 27) на начин да је проширен приједлог плана реструктурирања.

Излучни вјеровници могу судјеловати у плану реструктурирања само ако изричито и добровољно пристану на то. План реструктурирања не смије задирати у право разлучних вјеровника на намирење из предмета на којима постоје права одвојенога намирења, ако тим планом није изријеком друкчије одређено. Дакле, сада је омогућено задирање у права разлучних вјеровника, с тиме да је прописано да се права разлучних вјеровника могу ограничити планом реструктурирања и без њихове сугласности, но они не смију бити стављени у лошији положај од онога у којем би били да нема плана и да је отворен стечајни поступак. Ако је планом реструктурирања друкчије одређено, за разлучне вјеровнике посебно ће се навести у којем се дијелу њихова права смањују, на које вријеме се одгађа намирење и које друге одредбе плана реструктурирања према њима дјелују. Но начин пријаве тражбина за разлучне и излучне вјеровнике није промијењен.

Чланак који регулира положај радника и пријашњих дужникових радника се брише као непотребан (чл. 37) јер предстечајни поступак не задира у права радника те ако дужник у тијек предстечајнога поступка више од 30 дана касни с исплатом плаће која раднику припада то представља разлог за обуставу предстечајног поступка.

Такођер се појашњава како вјеровници на које предстечајни поступак утјече, могу своје тражбине према дужнику остваривати само у предстечајном поступку (чл. 39).

2.1.2.3. Претпоставке за именовање повјереника

Претпоставке за именовање повјереника у предстечајном поступку остају исте као и претпоставке за именовање СУ, с разликом да је сада именовање повјереника обвеза, а не могућност суда (чл. 33.). Ово је квалитетно рјешење јер ако суд не именује повјереника у рјешењу о отварању предстечајног поступка нема законске запреке да повјереника именује накнадно, што је могло у великој мјери успорити предстечајни поступак и довести у питање поштивање рокова у којима се поступак мора окончати. Па тако када суд именује повјереника избор се обавља прије доношења рјешења о отварању

предстечајног поступка методом случајнога одабира с листе СУ за подручје надлежнога трговачког суда, ако Законом није друкчије одређено. Ако суд сматра да повјереник изабран методом случајнога одабира не располаже потребном стручношћу или пословним искуством потребним за обављање дужности повјереника у предстечајном поступку, за повјереника може изабрати другу особу с листе СУ за подручје надлежнога суда. Ипак у складу с новим рјешењем облигаторног именована повјереника проширују се његове дужности (повјереници би били дужни пружити помоћ дужнику у изради плана реструктурирања, подносити извјешће суду о provedби поступка предстечајне нагодбе те преузети дјеломично управљање имовином дужника) те се појашњава када престају његове обвезе односно он престаје обављати дужност на дан доношења рјешења о потврди предстечајнога споразума, на дан отварања стечајнога поступка или одлуком вјеровника (чл. 23). Ипак правило да је подносилац дужан предујмити трошкове предстечајног поступка у износу од 5.000,00 kn није промијењено па се поставља питање како ће се подмиривати трошкови, нарочито накнаду за рад повјереника који има знатно активнију улогу у поступку.

2.1.2.4. Улога суда и утврђивање тражбина

Улога суда се појашњава одређујући да суд руководи испитним рочиштем, а не испитује пријављене тражбине (чл. 46) јер се тражбине пријављене у прописаном року сматрају утврђеним ако их није оспорио дужник, повјереник или вјеровник (чл. 47.). Уклањањем односно модифицирањем постојећих или уношењем нових рјешења у законску регулативу жељело се превладати одређене проблеме у пракси те смањити администрацијску улогу суда и ојачати његову правосудну функцију. Ипак није риједак случај да „исту“ тражбину пријављују вјеровник и јамац/или јамци који су јамчили за вјеровникову тражбину. Проблеми ће настати ако пријављену јамчеву тражбину не оспори овлаштена особа у законском року. Важеће законско рјешење може довести до умањења права вјеровника и знатног оштећења вјеровника на начин да јамци који нису вјеровници дужника сами или с другим вјеровницима прегласају вјеровнике приликом одлучивања о приједлогу плана реструктурирања, али то само повећава обвезу повјереника и вјеровника да након пријава тражбина утврде њихову основу и постоје ли разлози за њихово оспоравање.

До Нацрта законодавац није правио разлику између тражбина за које вјеровник има овршну исправу од тражбина за које нема овршну исправу па би произлазило да се увијек у парницу упућује вјеровник ако је тражбину оспорио дужник. Стога сада у случају да за оспорену тражбину постоји овршна исправа, суд ће на парницу упутити оспораватеља да докаже основаност свога оспоравања (чл. 48). Нацрт разрађује начин на који се може захтијевати утврђење тражбине у парници (чл. 50) па тако се у парници може захтијевати утврђење тражбине само на темељу основе и у износу како је назначено у

пријави или на испитном рочишту. Уз захтјев на утврђење основаности оспорене тражбине за коју не постоји овршна исправа, вјеровник може захтијевати намирење тражбине у опсегу који је одређен потврђеним планом реструктурирања, ако се парница покреће након потврде плана реструктурирања. Ако је оспорена тражбина за коју постоји овршна исправа, у парници се може захтијевати утврђивање основаности оспоравања на темељу овршне исправе која је предмет пријаве тражбине и у износу како је назначено у пријави или на испитном рочишту. Ако оспораватељ не успије у парници, вјеровник оспорене тражбине може на темељу овршне исправе која је била предмет оспоравања захтијевати оврху у опсегу одређеном потврђеним планом реструктурирања. Ако се парница покреће након обуставе предстечајног поступка вјеровник може захтијевати испуњење тражбине у цијелости.

2.1.2.5. Гласање и разврставање вјеровника

Ако приједлог плана реструктурирања не обухваћа све утврђене и оспорене тражбине, дужник је дужан најкасније у року од 21 дана од дана правоћности рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама односно од дана доставе одлуке другоступањског суда о жалби против рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама доставити суду план реструктурирања којим су обухваћене све утврђене и оспорене тражбине. Дакле, сада је јасно истакнуто да приједлог плана реструктурирања мора обухваћати све утврђене и оспорене тражбине. У бити, с обзиром на то да је тешко очекивати да је дужник доставио точан приједлог плана реструктурирања прије правоћности рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама, може се очекивати да ће у правилу дужници достављати приједлоге планова реструктурирања најкасније у року од 21 дана од дана правоћности рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама односно од дана доставе одлуке другоступањског суда о жалби против рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама. Но буде ли потпуни план реструктурирања достављен суду прије доношења рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама, суд ће га објавити на мрежној страници е-Огласна плоча судова у року од три дана од дана примитка. Ако дужник не достави план реструктурирања у прописаним роковима, суд ће обуставити поступак.

Законодавац Новелом потиче реструктурирање прописујући да ће се сматрати да су вјеровници гласали за план реструктурирања ако до почетка рочишта за гласовање не доставе образац за гласовање или доставе образац из којег се не може недвојбено утврдити како су гласовали (чл. 58) што је супротно постојећем рјешењу по којем ако вјеровници до почетка рочишта за гласовање не доставе образац за гласовање или доставе образац из којег се не може недвојбено утврдити како су гласовали, сматрат ће се да су гласовали против приједлога плана реструктурирања.

Правила о разврставању судионика у стечајном плану на одговарајући се начин примјењују на разврставање вјеровника у плану реструктурирања. Сматрат ће се да су вјеровници прихватили стечајни план ако је у свакој

скупини већина вјеровника гласовала за план и зброј тражбина вјеровника који су гласовали за план двоструко прелази зброј тражбина вјеровника који су гласовали против плана (чл. 59, видјети и чл. 330, ст. 1 у вези чл. 56). У том се контексту и номотехнички дорађују правила о потребним већинама (чл. 59, видјети и чл. 308, ст. 1 у вези чл. 56). Додаје се и нови чл. 59а којим се регулирају одредбе о већинској одлуци скупине вјеровника на начин да ако у одређеној скупини вјеровника није постигнута потребна већина, а све остале претпоставке за потврду плана реструктурирања су испуњене, на приједлог дужника или уз његову сугласност, сматрат ће се да је та скупина прихватила план и суд ће потврдити план реструктурирања ако су испуњени сљедећи увјети: 1. вјеровници те скупине планом реструктурирања нису стављени у лошији положај од онога у којем би били да плана реструктурирања нема; 2. вјеровници те скупине примјерено судјелују у господарским користима које би судионицима требале припасти на темељу плана реструктурирања те 3. већина скупина вјеровника је прихватила план реструктурирања с потребном већином, с тиме што најмање једна од скупина вјеровника која је прихватила план не смије бити скупина вјеровника који су носитељи удјела или скупина вјеровника с тражбинама нижих исплатних редова (наравно у смислу чл. 139). Сматрат ће се да примјерено судјеловање вјеровника скупине у господарским користима у смислу постоји, ако према плану реструктурирања: 1. ниједан вјеровник неће примити имовинску корист, која прелази износ његове тражбине; 2. вјеровници скупине која је одбила прихватити план су стављени барем у исти положај као и друге скупине вјеровника с тражбинама које би у случају отварања стечајног поступка биле истог исплатног реда и 3. вјеровници скупине која је одбила прихватити план су стављени у бољи положај од вјеровника других скупина с тражбинама које би у случају отварања стечајног поступка биле нижег исплатног реда и 4. дужник или особа која у њему има удјел неће примити имовинску корист.

2.1.2.6. Одлучивање о потврди плана реструктурирања

Правила о одгоди рочишта се не мијењају осим наслова који гласи: „Одгода рочишта за расправљање и гласовање о плану реструктурирања“ (чл. 60.). Битније је споменути како се ревидира одлучивање о потврди плана реструктурирања. Наиме, након што вјеровници прихвате план реструктурирања и свој пристанак на њега да дужник, суд ће одлучити о тому хоће ли план реструктурирања потврдити. Надаље, прописују се ситуације када ће суд *ex officio* односно на приједлог, вјеровника, дужника, дионичара носитеља удјела те носитеља других оснивачких права, правних особа ускратити потврду плана реструктурирања (чл. 61). Додаје се и чл. 61.а који регулира рјешење суда о плану реструктурирања, на начин да ако нису испуњене претпоставке за потврду плана реструктурирања, суд ће рјешењем ускратити потврду плана реструктурирања и обуставити предстечајни поступак, а ако су испуњене претпоставке за потврду плана реструктурирања, суд ће рјешењем потврдити

план реструктурирања. Такођер се додаје и чл. 61.6 који регулира право и увјете за подношење жалбе против рјешења којим се план реструктурирања потврђује или се потврда плана реструктурирања ускраћује. Па тако жалба против рјешења којим се план реструктурирања потврђује дозвољена је само ако је подносилац жалбе: 1. приговорио плану у поступку гласања о њему, 2. гласао против плана и 3. учинио вјероватним да је планом стављен у лошији положај од онога у којем би био да плана нема и да се примијене исплатни редови.

2.1.2.7. Учинци потврђенога плана реструктурирања и надзор над његовим испуњењем

У сваком случају потврђени план реструктурирања има правни учинак према свим његовим судионицима (чл. 62). Дужник којем су на темељу потврђенога плана реструктурирања отписане обвезе на основи којих је остварио добит, дужан је тако насталу добит задржати до истека рока за испуњење свих обвеза које произлазе из плана реструктурирања. Вјеровнику који у складу с потврђеним планом реструктурирања отписује тражбину од дужника износ отписане тражбине утврђује се као порезно признати расход, а правила о учинцима потврђенога стечајног плана и надзору над његовим испуњењем и надаље се на одговарајући начин примјењују на потврђени план реструктурирања.

2.1.2.8. Трајање и обустава предстечајног поступка

Нацрт мијења трајање предстечајног поступка, на начин да умјесто 300 дана предстечајни поступак мора завршити у року од 120 дана, а изнимно суд може, на приједлог дужника, вјеровника или повјереника, допустити продужење рока највише за даљњих 180 дана ако сматра да би то било сврсисходно за склапање предстечајног поступка и ако је постигнут напредак у преговорима о плану реструктурирања (чл. 63). Но суд може обуставити предстечајни поступак ако је дужник допринио дужем трајању предстечајног поступка од наведених рокова.

Како би се спријечили разлози за злоупотребу предстечајног поступка у истом чланку је одређено да ће суд на приједлог дужника, вјеровника или повјереника укинути забрану проведбе овршних поступака и поступака осигурања против дужника те обуставити предстечајни поступак ако постане очито да дио вјеровника који би могао спријечити доношење плана реструктурирања не подупире наставак преговора о плану реструктурирања. С истим циљем се проширују и разлози суда за обуставу предстечајног поступка (чл. 64).

Мијења се чл. 69. који уређује поступања *FINA*-е с основама за плаћање након отварања предстечајног поступка. Предложеним измјенама наведене основе за плаћање *FINA* не престаје извршавати с отварањем предстечајног

поступка те их *FINA* може евидентирати и проводити за вријеме отвореног предстечајног поступка.

2.1.2.9. Питање привременог финансирања у предстечају

Измјене су извршене у и одредбама везане за оправдано привремено финансирање ради осигурања континуитета пословања и увећања имовине тијekom предстечајног поступка. Ако се накнадно над дужником отвори стечајни поступак, привремено финансирање и ново финансирање не може се побијати и даватељи таквих финансирања не подлијежу грађанској, административној или казненој одговорности с образложењем да оно штети свеукупности вјеровника, осим ако би била ријеч о пријевари, повреди начела савјесности и поштења те сукобу интереса даватеља осигурања (чл. 62.а). Ради уочених недостатака регулирају се одредбе о заштити других трансакција на начин да ако се над дужником отвори стечајни поступак, тражбине вјеровника који су дужнику дали новчана средства за ново задужење намирит ће се до износа новог задужења прије осталих стечајних вјеровника, осим вјеровника првога вишега исплатног реда (чл. 62б).

2.1.2.10. Тражбине и права на које предстечајни поступак не утјече те поступци на које предстечајни поступак утјече

Правне посљедице отварања предстечајног поступка и даље наступају у тренутку кад је рјешење о отварању предстечајног поступка објављено на мрежној страници е-Огласна плоча судова. Но редефинирају се одредбе које се односе на тражбине и права на које предстечајни поступак не утјече (чл. 6б).

Такођер се мијења наслов и чл. 68. који уређује поступке на које предстечајни поступак утјече те права и обвезе који из такве одредби произлазе. Сада је прописано да даном отварања предстечајног поступка наступа прекид парничних и арбитражних поступака, као и забрана покретања нових парничних и арбитражних поступака против дужника у вези с тражбинама на које предстечајни поступак утјече. Парнични и арбитражни поступци у вези с тражбинама на које предстечајни поступак утјече могу се наставити или покренути након склопљенога предстечајног споразума у односу према тражбинама или дијелу тражбина које су у предстечајном поступку оспорене и након правомоћности рјешења о обустави предстечајног поступка. На захтјеве у тим поступцима примјењују се правила о упућивању на покретање парничног поступка из рјешења о утврђеним и оспореним тражбинама. У парничним и арбитражним поступцима у којима је утврђен прекид поступка због отварања предстечајног поступка у којем је након тога донесено правомоћно рјешење о потврди плана реструктурирања којим је обухваћена тражбина вјеровника о којој се води парнични односно арбитражни поступак, суд односно арбитражни суд наставит ће поступак и одбацити тужбу у цијелости, односно у дијелу у којем је тражбина обухваћена планом реструктурирања.

Даном отварања предстечајног поступка наступа прекид овршних поступака и поступака осигурања, као и забрана покретања нових овршних поступака и поступака осигурања против дужника у вези с тражбинама на које утјече предстечајни поступак. Та забрана провођења оврхе траје 120 дана. Прије истека тог рока суд у предстечајном поступку може на захтјев дужника, вјеровника или повјереника продужити трајање забране provedбе овршних поступака и поступака осигурања два пута за даљњих 90 дана под увјетом да је постигнут релевантни напредак у преговорима о плану реструктурирања и да је наведена забрана нужна ради остваривања плана реструктурирања. На приједлог дужника, вјеровника или повјереника суд ће укинути забрану provedбе овршних поступака и поступака осигурања ако постане очито да дио вјеровника који би могли спријечити доношење плана реструктурирања не подупире наставак преговора и обуставит ће предстечајни поступак. Дакле, сада је јасно прописан рок трајања забране провођења оврхе, и то прво 120 дана, а након тога га суд може на приједлог дужника, повјереника или вјеровника продужити још два пута за даљњих 90 дана. То је правило уведено с циљем заштите вјеровника у складу с Директивом о реструктурирању и несолвентности. У овршним поступцима и поступцима осигурања у којима је утврђен прекид поступка због отварања предстечајног поступка у којем је након тога донесено правомоћно рјешење о потврди плана реструктурирања којим је обухваћена тражбина вјеровника у погледу које се води овршни поступак односно поступак осигурања суд ће обуставити овршни поступак односно поступак осигурања.

Дужник је обвезан уредно подмиривати све тражбине које су настале након отварања предстечајног поступка.

Додаје се нови чл. 68.а који уређује поступке на које предстечајни поступак не утјече (мјере осигурања у казненом поступку, порезне поступке утврђивања злоупотребе права и управне поступке које проводи Министарство финансија, Порезна управа у поступцима утврђивања порезних обвеза).

2.1.2.10.1. Двострано-обвезни уговори које није испунила нити једна уговорна страна

Законодавац имплементира нови чланак који регулира двострано-обвезне уговоре које није испунила нити једна уговорна страна па тако вјеровник из битног двострано-обвезног уговора - није овлаштен након отварања предстечајног поступка ускратити своју чинидбу, раскинути уговор, прогласити доспјелост своје тражбине или на било који други начин измијенити тај уговор на штету дужника, позивом на чињеницу да дужник свој дуг није платио. Такођер вјеровник из двострано-обвезног уговора који је склопљен прије отварања предстечајног поступка, а којег нису или нису у потпуности испунили ни дужник нити вјеровник, није овлаштен ускратити своју чинидбу, раскинути уговор, прогласити доспјелост своје тражбине или на било који други начин измијенити тај уговор на штету дужника позивом на

одговарајућу уговорену клаузулу услијед подношења приједлога за отварање предстечајног поступка, подношења приједлога за застој/одгоду оврхе, отварања предстечајног поступка и усвајањем приједлога за застој/одгоду оврхе (чл. 67а).

2.1.2.11. Закључење предстечајног поступка

Нова одредба о закључењу предстечајног поступка одређује да ће суд донијети рјешење о закључењу предстечајног поступка чим рјешење о потврди плана реструктурирања постане правомоћно. Ово је битно јер се постављало питање – на који начин суд окончава предстечајни поступак и наставља поступак као да је поднесен приједлог за отварање стечајног поступка. У сваком случају прије закључења предстечајног поступка дужник је дужан намирити трошкове предстечајног поступка те неспорне доспјеле тражбине вјеровника које су настале након отварања предстечајног поступка, а за спорне пружити одговарајуће осигурање. Суд ће објавити изреку рјешења с назнаком основе за закључење предстечајног поступка. Такођер, суд ће унапријед извијестити дужника и повјереника о тому када ће наступити правни учинци закључења предстечајног поступка (чл. 74а).

2.1.3. Новости у подручју професије стечајног управитеља

Слиједећи смјернице Директиве законодавац поновно уводи једну листу СУ паралелно мијењајућу увјете за упис на листу (чл. 79), док министар надлежан за послове правосуђа доноси рјешење о упису и брисању с листе СУ (чл. 83). Па тако на листу СУ може бити уписана физичка особа: 1. која има пословну способност и здравствену способност за обављање послова СУ; 2. која има положен стручни испит за СУ; 3. која је након положенога стручнога испита обавила стручну обуку у трајању од најмање једне године; 4. која има склопљену полицу осигурања од професионалне одговорности одговарајућом примјеном одредби о осигурању од професионалне одговорности за одвјетнике те 5. која је достојна за обављање послова СУ (чл. 79.).

Паралелно се додаје нови чланак (79.а) „Листа висококвалифицираних СУ“ за подручје надлежности свих судова који регулира квалификације, стручна знања и досадашња постигнућа које СУ мора задовољити како би био уписан на листу квалифицираних СУ.

Додаје се и чл. 79.б под насловом „Друштво СУ“ којим се регулирају одредбе тко и под којим увјетима може основати друштво СУ и које врсте друштава СУ могу основати.

Надаље, изнад чл. 80. мијења се наслов и садржај чланка који уређује претпоставке када ће се СУ удаљити од обављања дужности. То ипак није најјасније срочено јер формулација *„да ће се удаљит од обављања дужности ако је против њега покренут казни поступак због казног дјела за које се поступак покреће ex offa...* иако се начелно, сама по себи чини умјесном и

оправданом, у пракси може омогућити неконтролабилну дискрецију при избору СУ што може створити дојам пристраности и необјективности читавог састава. На једној практичној разини овај увјет доводи СУ у опасност да не може бити именовани ако је против њега покренут казни поступак за казни дјело, примјерице, испуштања онечишћујућих ствари с пловног објекта (чл. 194. КЗ).⁵ Такођер СУ се може удаљити од обављања дужности ако је против њега покренут поступак за повреду Етичког кодекса СУ. За напоменути је како Министарство надлежно за послове правосуђа уз претходно мишљење струковне удруге доноси Етички кодекс СУ (нови чл. 83б, ст. 2).

Законодавац такођер детаљније регулира претпоставке за брисање с листе СУ (чл. 81).

Надаље уређује се стручни испит, обука и усавршавање СУ па тако стручни испит за СУ организира и проводи министарство надлежно за послове правосуђа (чл. 82). Стручну обуку СУ након положеног стручног испита организира и проводи министарство надлежно за послове правосуђа у трајању од најмање једне године. Како законодавац наводи да за provedбу овога Закона није потребно осигурати додатна финансијска средства у државном прорачуну остаје за видјети колико ће ова рјешења бити животна и практична односно хоће ли бити пука формалност као, примјерице, постојећа едукација СУ на листи Б.

Избор СУ у стечајном поступку обавља се и даље методом случајнога одабира с листе СУ за подручје надлежног суда. Ако суд сматра да СУ тако изабран не располаже потребном стручношћу или пословним искуством потребним за вођење стечајног поступка, за СУ може изабрати другу особу с листе СУ за подручје надлежног суда. Међутим, оправдано се може и надаље поставити питање на који начин суд утврђује да изабрани СУ не располаже потребном стручношћу будући да особа која поднесе захтјев за упис на листу СУ може бити уписана само ако има потребну стручност? Стога имајући у виду и досадашњу јудикатуру може се закључити да се избор СУ увијек обавља методом случајнога одабира па и у случају ако суд сматра да СУ изабран методом случајнога одабира не располаже потребном стручношћу или пословним искуством потребним за вођење стечајног поступка. СУ може поднијети захтјев министарству надлежном за послове правосуђа да га се привремено изузме од избора за СУ. Сва наведена правила се на одговарајући начин примјењују на листу високо квалифицираних СУ (чл. 84).

Измјене су рађене и у дужностима СУ првенствено у погледу предрадњи које има у комуникацији с *FINA*-ом везано за поступак продаје путем електроничке јавне дражбе (чл. 89).

Значајнија је измјена она у погледу начина разрјешења СУ (чл. 91) по којој би суд био у могућности *ex officio* или на захтјев одбора вјеровника или скупштине вјеровника, разријешити СУ ако своју дужност не обавља успјешно

⁵ НН, бр. 125/11 до 84/21.

или из других важних разлога, а особито ако не поступа по налогу суда. Дакле, постојећа одредба по којој би СУ стечајну масу требао уновчити у року од годину и пол дана од одржавања извјештајног рочишта из објективних је разлога укинута (поготово је била проблематична у ситуацијама када је дужник располагао с већом стечајном масом). Такођер постојеће уређење по којем право на жалбу нема СУ који је разријешен дужности, већ му само суд омогућује да се очитује, осим ако важни разлози не захтијевају да се друкчије поступи, је измијењено. Па тако, против рјешења о разрјешењу СУ има право жалбе док против рјешења о одбијању приједлога за разрјешење право жалбе имају одбор вјеровника и сваки стечајни вјеровник који је на скупштини вјеровника гласовао за приједлог за разрјешење СУ. Такођер је појашњено када СУ престаје обављати дужност (чл. 91). Но није одговорено када активни СУ престаје обављати дужност јер стечајни поступак се може закључити и обуставити на више начина што има за последицу брисање стечајнога дужника из судског регистра па се може рећи да брисањем стечајнога дужника из судског регистра стечајни управитељ престаје обављати дужност. Но, није риједак случај да стечајни управитељ и након брисања дужника из судског регистра наставља заступати стечајну масу. Штoвише, након закључења стечајног поступка стечајни управитељ дужан је заступати стечајну масу (чл. 89).⁶

2.1.4. Новости у стечајном поступку

2.1.4.1. Номотехничка побољшања и попуњавање правних празнина

Практично можда је најважнија промјена 2015. извршена у обвези *FINA* да поднесе приједлог за отварање стечајнога поступка, ако правна особа у Очевиднику редослиједа основа за плаћање има евидентиране неизвршене основе за плаћање у непрекинутом раздобљу од 120 дана. Ту долази до усклађивања одредби Стечајног закона са Законом о provedби оврхе на новчаним средствима на начин да се накнада *FINA*-е за подношење приједлога за отварање стечајног поступка намирује из предујма за намирење трошкова стечајног поступка, односно из Фонда за намирење стечајног поступка ако се накнада није наплатила из предујма (чл. 110). Како у пракси често стечајна маса није dostatна ни за плаћање трошкова поступка, законодавац је још прије одлучио унапријед осигурати новчана средства за њихово намирење, на начин да је прописао да ће *FINA* након што утврди немогућност извршења основе за плаћање ради недостатка новчаних средстава на рачунима дужника правне особе, наложити банци да заплијени новчана средства с рачуна дужника, у износу од 5.000,00 *kn* за предујам за намирење трошкова стечајнога поступка

⁶ Бодул, Д., *Избор, именовање и разријешене стечајног управитеља у Хрватском праву: модел за правну рецепцију?* Ревиза за право и економију, вол. 20, бр. 1/2019, стр. 509-532.

(чл. 112). Но, овдје се још увијек поставља темељно питање, како је могуће да се плијене средства за осигурање трошкова стечајног поступка у случају када још судски уопће није утврђено постојање неког стечајног разлога.

Стечајним законом из 2015. предвиђена је и дужност стечајних управитеља да се усавршавају и након положенога стручног испита па се дужности привременог стечајног управитеља мијењају односно „појачавају“ будући да он треба видјети какви су изгледи за наставак пословања (чл. 119.) што је и у складу с циљевима Директиве.

Проблем рачунања рокова остао је и даље у стечајним поступцима (чл. 129). За сада вриједи правно схваћање Високог трговачког суд РХ с 29. сједнице Одјела трговачких и осталих спорова одржаној 12. српња 2017. које гласи: *Кад је Стечајним законом прописано да се одређени рокови рачунају од дана објаве на мрежној страници е-Огласна плоча судова и тада се у рачунању рокова примјењује одредба чл. 12. ст. 1. Стечајног закона о достави судских писмена. Рокови се рачунају од истека осмог дана од дана објаве.*

Ако се прије отварања стечајног поступка утврди да имовина дужника која би ушла у стечајну масу није довољна ни за намирење трошкова тога поступка, а особе с правним интересом по позиву суда ипак не предујме трошкове за евентуално потребни претходни поступак и отворање стечајног поступка, стечајни поступак ће се отворити, именовати ће се стечаји управитељ и поступак ће се одмах закључити. Иако су предвиђена детаљна правила за ту ситуацију додаје се одредба према којој стечајни управитељи немају обвезу достављања годишњих финансијских извјешћа и додатних података FINA-и ради јавне објаве и за надзорне, статистичке и друге потребе као и подношења пријаве пореза на добит надлежној испостави порезне управе у случајевима када се отворени стечајни поступак не проводи (чл. 132). У пракси се поставило питање допуштености жалбе против овог рјешења о отварању и закључењу стечајног поступка те може ли суд укинути рјешење само у дијелу у којем је закључен стечајни поступак. Превладава правно схваћање да је ријеч о јединственом рјешењу.

У погледу вођења пословних књига битно је споменути да се трговачко право и порезно правно полагање рачуна не примјењују ако се стечајни поступак одмах закључи због недостатка стечајне масе или наконведеног скраћеног стечајног поступка. Ако се након закључења стечајног поступка због недостатка стечајне масе, настави стечајни поступак по правилима за накнадну диобу, стечајни управитељ дужан је извршити своје трговачко правне и порезно правне обвезе (чл. 225). За споменути је да се редефинира и институт трошка стечајног поступка на начин да у исти сада улазе и књиговодствено - рачуноводствене услуге, као и трошкови вођења књиговодствено - рачуноводствених услуга по уговору (чл. 155).

Такођер, одређује се да ће се рјешење о отварању и закључењу стечајног поступка доставити радницима дужника како би се избјегле ситуације да радници дужника нису обавјештени о престанку радног односа (чл. 132). Ово је

битно из перспективе права која радник остварује темељем Закона о осигурању радничких потраживања и чињенице како је стечајни је поступак, према својој природи и законским прописима, поступак *in extremis* у циљу очувања вриједности средстава и заштите интереса вјеровника, који се наплаћују из тих средстава. Када се говори о закључењу стечајног поступка исто ће се доставити радницима како би се избјегле ситуација да радници нису обавијештени о отказима.

У погледу пријаве тражбина (чл. 257) Државно одвјетништво Републике Хрватске овлаштено је заступати вјеровнике у стечајном поступку по основи тражбина прорачуна, завода или фондова у складу с посебним прописима у висини припадајућег дијела укупног трошка плаће или накнаде плаће.

Поступци оврхе и осигурања разлучних вјеровника који су у тијек у вријеме отварања стечајног поступка прекидају се без обзира на то када је овршни поступак покренут осим ако у овршном поступку већ није донесено рјешење о намирењу разлучног вјеровника. Прекинуте поступке оврхе и осигурања наставит ће суд који води стечајни поступак примјеном правила о уновчењу предмета на којима постоји разлучно право у стечајном поступку (чл. 169).

У потпуности се мијења чланак који уређује правна средства и правне посљедице побијања правних радњи стечајног дужника па тако правне радње стечајног дужника овлаштени су побијати стечајни вјеровници те стечајни управитељ у име стечајног дужника тужбом која се подноси против особе према којој је побијана радња подузета. Тужба за побијање правних радњи може се поднијети у року од двије године од отварања стечајног поступка, а правне радње дужника могу се побијати и истицањем приговора у парници без временскога ограничења. Стечајни управитељ може поднијети тужбу за побијање правних радњи само на темељу одобрења стечајног суца. Ако се захтјев за побијање правне радње прихвати, побијена правна радња је без учинка према стечајној маси и противна је страна дужна вратити у стечајну масу све имовинске користи стечене на основи побијене радње. Приматељ чинидбе без накнаде или уз незнатну накнаду мора вратити оно што је примио само ако је тиме обогаћен, осим ако је знао или је морао знати да се таквом чинидбом оштећује вјеровнике. Правомоћна пресуда донесена у парници за побијање правних радњи дјелује према стечајном дужнику, односно стечајној маси те свим стечајним вјеровницима. Стечајни вјеровник који је успјешно побио правну радњу којом су оштећени стечајни вјеровници у случају када је недостатност стечајне масе утврђена већ тијekom претходног поступка, услјед чега је стечајни поступак отворен и одмах закључен (чл. 132. ст. 1. реч. 1) има из онога што се мора вратити у стечајну масу право првенственог намирења за трошкове који су били потребни за наведену парницу. Стечајни вјеровник чији је тужбени захтјев за побијањем прихваћен, предложит ће стечајном суцу наставак стечајног поступка ради накнадне диобе (чл. 289).

Некретнине на којима постоји различно право продају се у стечајном поступку, на приједлог стечајнога управитеља или различнога вјеровника, уз одговарајућу примјену правила овршнога поступка о оврси на некретнини. У погледу уновчења предмета на којима постоји различно право (чл. 247) долазе новине па тако *FINA* има право на накнаду за услугу оперативног вођења и управљања информацијским суставом *e-Дражба*. Висину и начин плаћања накнаде прописат ће министар надлежан за послове правосуђа правилником. Након неуспјеле четврте дражбе различни вјеровници имају право одлучити о неуновченом предмету стечајне масе. Ипак није ријешено питање може ли скупштина одлучивати о начину и увјетима продаје предмета на којима постоје различна права. Иако је у судској пракси и даље владајуће схваћање да скупштина вјеровника не може доносити одлуке о начину и увјетима уновчења предмета на којима постоји различно право, већ само о предметима на којима нема заложног права, Уставни суд⁷ чије су одлуке обвезатне и дужна их је поштовати свака физичка и правна особа назначује „У стечајном поступку стечајни вјеровници су ти којима је дано право и могућност да подузимају радње којима ће provedба стечаја за њих бити што је мање неповољна. У том смислу треба указати на одредбу чл. 229. ст. 4. Стечајног закона којом је прописано да, ако стечајни вјеровници нису на извјештајном рочишту друкчије одредили начин и увјете продаје, имовина дужника продаје се одговарајућом примјеном одредби чл. 247. и 249. Стечајног закона“.

Од обвезе плаћања накнаде ослобођени су различни вјеровници чију је изјаву о пријебоју суд прихватио (чл. 247). Ово је добро јер су постојала два схваћања. Па тако различни вјеровник може дати изјаву да купује некретнину само ако је судионик дражбе односно ако је стекао увјете да дражбује (платио јамчевину и остварио могућност дражбовања пред *FINA*-ом). Заговорници друкчијег схваћања сматрају да различни вјеровник може дати Изјаву да купује некретнину и да ставља у пријебој своју тражбину с протутражбином стечајнога дужника по основи цијене у висини утврђене вриједности некретнине иако није судионик дражбе.

У пракси се такођер поставља питање може ли различни вјеровник одустати од Изјаве да купује некретнину и да ставља у пријебој своју тражбину с протутражбином стечајнога дужника по основи цијене у висини утврђене вриједности некретнине. Превладава схваћање да различни вјеровник може без посљедица одустати од Изјаве све до доношења рјешења о досуди некретнине, јер се тим рјешењем *de facto* прихваћа понуда различнога вјеровника за купњу некретнине.

Укида се рјешење по којем ће се завршно рочите одредити најкасније у року од године и пол од одржаног извјештајног рочишта (чл. 283) те у погледу

⁷ Видјети Одлуке Уставног суда РХ у предметима, посл. бр.: У-И-3465/17, 3912/17. и 3498/18. од 18. просинца 2018.

настављања пословања више није одређен рок до којег се може наставити пословати (чл. 212).

2.1.4.2. Стечајни план

СЗ 2015. правила о стечајном плану битно су промијењена, но ријеч је о враћању готово свих могућности које су вјеровници имали до 2012. и имплементирања нових. Стога је тада таксативно наведено шта се стечајним планом може подузимати, а Новелом је додано и одредити остале одговарајуће активности (чл. 303.). Дакле, сада се мјерама економске, финансијске, правне и организацијске природе (не постоји *numerus clausus*) пружа далеко већи број могућности стечајном дужнику изаћи из кризе и намирити своје вјеровнике на прихватљив начин што је и у складу с циљевима Директиве.

2.1.4.2.1. Подношење стечајног плана

У погледу подношења стечајног плана мијења се начин и овлаштеници за подношења плана па тако дужник може стечајни план поднијети заједно с приједлогом за отварање стечајнога поступка. Након отварања стечајнога поступка стечајни план имају право суду поднијети стечајни управитељ и дужник појединац. Неће се узети у обзир стечајни план који се поднесе суду након завршног рочишта.

2.1.4.2.2. Разврставање судионика у плану

У чланку 308. додају се нове одредбе у вези разврставања судионика у стечајном плану, а којима се врши усклађење са одредбом чл. 9. ст. 4. Директиве 2019/1023. Наиме, одређује се да се вјеровници с малим тражбинама могу сврстати у посебну скупину те да ће суд приликом оснивања скупина водити посебну бригу о заштити рањивих вјеровника попут малих добављача. Стога су издвојене управо наведене групе судионика стечајног плана јер су то групе у којима чланови имају достатног заједничког интереса да се разврстају у посебну скупину.

2.1.5.2.3. Измјена правила о одбацивању плана

Мијењају се и разлози за одбацивање стечајног плана. Суд ће стечајни план одбацивати по службеној дужности у року од 15 дана од његовог подношења: 1. ако нису поштивани прописи о подношењу и садржају плана те ако подносилац плана тај недостатак не може отклонити или га не отклони унутар примјеренога рока који му је одредио суд, 2. ако очито нема изгледа да план који је дужник поднио вјеровници прихвате или суд потврди, 3. ако се очито не могу остварити права која би судионици требали стећи према проведеној основи плана који је дужник поднио. Ако је дужник у стечајном поступку већ поднио план који су вјеровници одбили, који суд није потврдио или који је дужник повукао након јавнога заказивања рочишта за расправљање о плану, суд ће одбацивати нови план дужника ако то одбацивање затражи стечајни управитељ уз сугласност одбора вјеровника, ако је тај одбор основан.

(чл. 317). Ако стечајни план не буде одбачен, суд ће затражити да се о њему изјасне: 1. одбор вјеровника, ако је основан, 2. дужник појединац, ако је план поднио стечајни управитељ, 3. стечајни управитељ, ако је план поднио дужник. Суд може позвати тијела државне управе надлежна за предмет пословања дужника да се изјасне о предложеном плану. Суд ће одредити рок за предају изјашњења, али он не може бити дуљи од 15 дана (чл. 318.)

2.1.4.2.4. Нова правила о потребним већинама

Због нејасноћа у пракси мијењају се и правила о потребним већинама па ће се сматрати да су вјеровници прихватили стечајни план ако је у свакој скупуни већина вјеровника гласовала за план и зброј тражбина вјеровника који су гласовали за план двоструко прелази зброј тражбина вјеровника који су гласовали против плана (чл. 330). У том контексту измијењена су и правила о забрани опструкције па ће се сматрати да је гласачка skupина прихватила стечајни план, иако потребна већина није постигнута ако: 1. вјеровници те skupине стечајним планом нису у лошијем положају од онога у којем би били да стечајног плана нема, 2. вјеровници те skupине примјерено судјелују у господарским користима које би судионцима требале припасти на темељу стечајног плана и 3. већина гласачких skupина је прихватила стечајни план с потребном већином. Сматрат ће се да примјерено судјеловање вјеровника skupине у господарским користима постоји, ако према стечајном плану: 1. ниједан вјеровник неће примити имовинску корист, који прелази износ његове тражбине, 2. вјеровници skupине која је одбила прихватити план су стављени барем у исти положај као и друге skupине вјеровника с тражбинама које би у случају да стечајног плана нема биле истог исплатног реда, 3. вјеровници skupине која је одбила прихватити план су стављени у бољи положај од вјеровника других skupина с тражбинама које би у случају да стечајног плана нема биле нижег исплатног реда и 4. дужник, дионичар, носитељ удјела и носитељ других оснивачких права правних особа неће примити имовинску корист, изузев, ако би његово/њезино судјеловање у стечајном плану у виду вођења пословања било због његових/њезиних особних способности нужно за остварење тога стечајног плана.

2.1.5. Новости у поступку ослобођења од преосталих обвеза

Свакако треба истакнут како је правни положај стечајног дужника појединца другачији од правног положаја дужника правне особе. Учинци отварања стечајног поступка не односе се на цјелокупну имовину дужника појединца. Ако се проводи стечајни поступак над имовином дужника појединца у стечајну масу не улази имовина дужника појединца на којој се оврха против њега не би могла провести према опћим правилима овршног поступка. Дакле, дужник појединац је у истом положају као сваки овршеник (физичка особа) у овршном поступку. Дужник појединац од Стечајног закона 2015. није више само трговац појединац и

обртник, већ свака физичка особа која обавља неку господарску, професионалну или другу дјелатност и која је обвезаник плаћања пореза на доходак односно пореза на добит и он се може по правилима Стечајног закона ослободити од својих обвеза према стечајним вјеровницима које су у стечајном поступку остале ненамирене. Претпоставка за ослобођење је провођење ликвидацијског стечаја ликвидацијом имовине дужника појединца, уновчењем те исте имовине и намирењем вјеровника у омјеру у којему је то било могуће те да је остало ненамираних потраживања стечајних вјеровника. Додатно се захтијева да дужник све своје запљениве приходе из наредних година да на располагање ради наплате преосталих тражбина стечајних вјеровника.

Према чл. 109. ст. 7. Стечајног закона приједлог за отварање стечајнога поступка над имовином дужника појединца овлаштен је поднијети само особно дужник појединац. Како је та одредба врло лоше срочена, Нацрт одређује да приједлог за отварање стечајног поступак над имовином дужника појединца може поднијети и вјеровник (чл. 109).

У Нацрту дужник своје заложиве тражбине из радног односа или друге одговарајуће текуће тражбине уступа сада у раздобљу од три године од отварања стечајног поступка. Ако је дужнику већ једном додијељено ослобођење од преосталих обвеза, вријеме уступа заложивих тражбина из радног односа или друге одговарајуће текуће тражбине у новом стечајном поступку на темељу новог приједлога за ослобођење од преосталих обвеза износи пет година (чл. 373).

Мијењају се разлози по којима ће суд одлучивати о ослобођењу од преосталих обвеза (чл. 373а). Ипак листа даје широки спектар разлога за ускрату ослобођења, а неки од разлога захтијеваат ће тумачења и стварања одређених стандарда непожељних понашања дужника која пријече суд да прихвати његов приједлог за ослобођење. Примјерице, нови чл. 373б који налаже да се дужник *.....бави примјереним занимањем, и ... ако је без запослења, потрудити ће се да нађе примјерено занимање....* Опћенито се може приметијити да ће се при доношењу одлуке о ослобођењу толерирати блага лакомисленост дужника у господарењу и поступању са својом имовином, па ће се и такав дужник сматрати поштеним дужником вриједним повјерења у испуњавање обвеза за вријеме трајања уступа.

2.2. Проблематика поступка стечаја потрошача и коначни Приједлог (хрватског) закона о стечају потрошача из 2022.

Доношењем ЗСП-а и његовом измјеном⁸ уведена је могућност provedбе стечајног поступка над имовином свих физичких особа, а РХ сврстала се међу модерна еуропска законодавства која омогућавају свим физичким особама, да

⁸ НН, бр. 100/15 и 67/18., даље: ЗСП.

их суд ослободи од преосталих обвеза према њиховим вјеровницима, уз увјет испуњења законом прописаних претпоставки.

Код потрошачког стечаја разликујемо материјално-правни циљ који се односи само на потрошача и представља управо *differentia specifica* у односу на корпоративни стечај. Сам поступак је дефиниран као журан/хитан па суд може доносити одлуке и без усмене расправе, *ex officio* одлучивати о чињеницама које су важне за поступак и ради тога изводити све потребне доказе. Посебне инсолвенцијске одредбе пружају потрошачима право на отпуст дугова у више етапе. Ипак иако је идеја начелно била добра, реформа 2015. није била вишестрана што показује чињеница како законодавац није предвидио учинке и посљедице које ће законске измјене произвести те услјед тога није нити припремио (правосудни) сустав да их спремно дочека јер се већ тада уочавао дефицит стручних особа, посебно (стечајних) судца и повјереника који ће потрошачко стечајне поступке непосредно проводити.

Од значајнијих новина ЗСП 2018. истакнули би појашњавање дефиниције појма потрошача с обзиром на двојбе које су се јавиле у јудикатури. Суд је добио већа овлашћења, али један од већих проблема је представљао недостатак повјереника, тј. особа које су вољне бити повјереницима у поступку стечаја потрошача. До Новеле 2018 на листи повјереника уписано је било само двоје повјереника јер није постојао економски интерес за обављање наведене дужности. Стога се новим рјешењима планирало ријешити проблем недостатка особа које би се уписале на листу повјереника на начин да се олакшава упис на листу повјереника (омогућава се одвјетницима, стечајним управитељима, овлаштеним ревизорима и порезним савјетницима да обављају послове повјереника без потребе полагања стручног испита), али и прописује могућност именовања стечајних управитеља умјесто повјереника, чиме се осигурава примјена ЗСП-а. Надаље, реформирало се и правило о забрани опструкције као и правило о случајевима када се отворени стечајни поступак не проводи. Такођер је прописано да у поступку стечаја потрошача постоје само два исплатна реда и то виши и нижи исплатни ред. Надаље, рјешавају се двојбе које су уочене у пракси. Ипак највећа новина је Глава IX.а „Једноставни поступак стечаја потрошача“ гдје се дефинирају увјети, начин и поступак провођења истоименог поступка у којем би се већем броју особа који имају блокиране рачуне омогућило ослобођење од обвеза. Иако се аутор ограничио на опће констатације наводећи само модел поступка, без детаљног разматрања бројних и разноликих конкретних специфичних рјешења, за споменути је како је имплементирање једноставног поступка стечаја потрошача, као модел, нешто што већ егзистира у поредбено правним рјешењима. Из номотехничке перспективе, то сматрамо позитивним јер нова рјешења, која се не базирају на хомогеном, у пракси испитаном о моделу, нужно су и рјешења с којима се ни у другим правним суставима нема искуства. Таква искуства су, међутим, нужна, да би се „оживјели“ закони.

У коначници, иако примјена како „старог“ ЗСП тако и новеле ЗСП у односу на потрошаче још није утврдила одговарајуће стандарде за поједине проблеме те је већина одредби у потпуности остала „неискушана“ у пракси, тек ће примјена ЗСП требати искристализирати одређена тумачења.⁹

2.2.1. Поглед на рјешења Нацрта

Дана 26. липња 2019. у Сл. листу ЕУ објављена је Директива о реструктурирању и несолвентности којом се утврђују и правила о поступцима који воде до отпуста дуга насталог код несолвентних подузетника физичких особа (тзв. друга прилика). Ради усклађивања с наведеном Директивом (чл. 1а) те ради отклањања одређених номотехничких нејасноћа кренуло се и у измене ЗСПа.

2.2.1.1. Опће одредбе

Увјети за провођење редовног поступка стечаја потрошача мијењају се у односу на пресумпцију неспособности за плаћање, тако да се сада сматра да је потрошач неспособан за плаћање ако је укупни износ његових неподмирених доспјелих обвеза већи од 20.000,00 *kn*. Наведена измјена уводи се из разлога како би се свим инсолвентним потрошачима омогућило да испуне увјете за провођење једноставног или редовног поступка потрошача, с обзиром да према постојећим законским одредбама, потрошачи који имају дуговање између 20.000,00 *kn* и 30.000,00 *kn* немају могућност provedбе поступка стечаја потрошача нити по једном од постојећих поступака (за дуг до 20.000,00 *kn* проводи се једноставни поступак стечаја потрошача, а за дуг већи од 30.000,00 *kn* проводи се редовни поступак стечаја потрошача) (чл. 5).

Одредбама Нацрта прописано је да се достава писмена између суда и Фине као тијела које подузима радње у поступку стечаја потрошача и поступа по одлукама суда, обавља путем јединственог информацијског сустава *e*-Спис те се иста овјерава електроничким печатом ФИНА-е. Предметна новина је уведена ради брже и једноставније доставе писмена, као и повећања правне сигурности и уједначености у поступању свих надлежних судова (чл. 25). Наведеном одредбом усклађене су одредбе Закона о стечају потрошача и Правилника о садржају и облику образаца на којима се подносе поднесци у извансудском поступку и поступку стечаја потрошача.¹⁰

2.2.1.2. Измјене у положају повјереника

Као и код других модела стечајног поступка, успјешност стечајног поступка у многоме овиси од прерасподјеле улога судионика у самом

⁹ Бодул, Д., *et al.*, *Модели поступака за рјешавање проблема особне презадужености у Еуропској унији: хрватска искуства и рјешења*, Зборник радова с IV. Међународног савјетовања „Актуалности грађанског процесног права – национална и успоредна правнотеоријска и практична достигнућа“, Правни факултет, Сплит, 2018, стр. 317-347.

¹⁰ НН, бр. 2/16 и 1/19.

поступку. Стечајни поступак над имовином потрошача је поступак у чијем провођењу осим судског тијела (судац појединац опћинског суда) судјелују и извансудска тијела односно повјереник (чл. 29. ЗСП). Новим одредбама које се односе на повјереника долази до усклађивања с одредбама које се односе на стечајне управитеље у Стечајном закону, па се тако одређује право повјереника на привремено изузимање од избора за повјереника у новим предметима на раздобље од три мјесеца до двије године. Захтјев се подноси министарству надлежном за послове правосуђа, а рачуна се од дана извршности рјешења о привременом изузимању (чл. 37). Само образложење приједлога Нацрта не садржава разлоге због којих је законодавац одлучио да је привремено изузимање могуће само у овим увјетима, јер у пракси постоје бројне ситуације када је то потребно, али законодавац није ријешио бројне животне ситуације када стечајни управитељи/повјереници привремено нису могућности обављати наведену дужност. Претпоставка је да је оваква одредба уврштена јер би одржавање точних података о стечајним управитељима/повјереницима захтијевало значајан труд и средства с обзиром на број стечајних управитеља и све могуће разлоге за изузимање (боловања и сл.). Но, када се увело аутоматско именовање стечајних управитеља/повјереника, требало се преузети и обвезе одржавања актуалних података на дневној разини јер се поступци отварају те ће се и отварати на дневној разини.

Такођер долази до усклађивања с измјенама и допунама Стечајног закона (који је такођер упућен у законодавну процедуру када и Закон о стечају потрошача) којима је прописано брисање А и Б листе стечајних управитеља (чл. 37). Наравно, повјереник има право на награду за обављени рад и накнаду трошкова по правилима за награду и накнаду трошкова (Уредба о критеријима и начину обрачуна и плаћања награде повјереницима у поступку стечаја потрошача).¹¹ С обзиром на материјална средства потребна суду за провођење одређених радњи, те новчане издатке потребне за подмиривање трошкова људског рада који је неминовно потребан, питање уређења накнаде трошкова и награде од велике је и првобитне важности (види *infra*).

У пракси се неријетко догађа да након отварања поступка стечаја потрошача редован трансакцијски рачун потрошача остаје отворен, па у случају ако се на редовном рачуну налазе новчана средства, потрошач њима не може располагати јер рачун има ознаку стечаја, па Нацрт одређује да(б) *Након што повјереник достави Финанцијској агенцији обавијест о отвореном посебном трансакцијском рачуну за појединог потрошача, Финанцијска агенција ће повјеренику за тог потрошача издати попис евидентираних примања и накнада изузетих од оврхе. (7) Повјереник ће на темељу података Финанцијске агенције из ставка б. овог чланка, обавијестити уплатитеље о посебном трансакцијском рачуну на који су дужни уплатити примања и накнаде потрошача које нису изузете од оврхе.*“ (чл. 42).

¹¹ НН, бр. 13/16. и 9/19.

2.2.1.3. Измјене у поступцима редовног стечаја потрошача

Одредбама постојећег ЗСП није било прописано поступање *FINA*-е с основама за плаћање након евидентирања појединих рјешења из редовног поступка стечаја потрошача па се Нацртом у том дијелу озаконује досадашње поступање *FINA*-е која од дана примитка неправомоћног рјешења о отварању поступка стечаја потрошача, односно неправомоћног рјешења о отварању и закључењу поступка стечаја потрошача, престаје извршавати све основе за плаћање евидентирание у Очеvidнику на терет потрошача (чл. 43а). То је у складу и с прокламираним циљем ЗСП.

Рјешење по којем се поступак стечаја неће проводити ако суд на темељу исправа које се налазе у спису (пописа имовине и обвеза и плана испуњења обвеза) стекне увјерење да имовина потрошача која би ушла у стечајну масу није довољна ни за намирење трошкова поступка или је незнатне вриједности остаје с тим да се само раздобље провјере понашања за потрошаче смањује са садашњих пет година на три године (чл. 58). Раздобље провјере понашања претходи ослобођењу од преосталих обвеза. У том раздобљу од понашања потрошача зависи хоће ли га суд ослободити од преосталих обвеза или неће. ЗСП пружа могућност само поштеном потрошачу да се ослободи од преосталих обвеза (чл. 2) па су уређена правила понашања потрошача, његове обавезе и ограничења у раздобљу које претходи одлуци о ослобођењу од преосталих обвеза. Тијekom тог раздобља суд може ускратити ослобођење од преосталих обвеза што доводи до тога да потрошач својим вјеровницима одговара до пуног износа њихових утврђених тражбина.

Када суд након доношења рјешења о отварању поступка стечаја потрошача, тај поступак и проведе па након што уновчи имовину која је ушла у стечајну масу и дјеломично намири вјеровнике, донесе рјешење о закључењу поступка стечаја потрошача. У том случају суд одређује раздобље провјере понашања од године дана до 3 године (прије 5) (чл. 69, ст. 1). Ипак и даље ЗСП није прописао када би суд требао одредити краће раздобље провјера понашања, већ је та одлука препуштена дискрецији суда, а за закључити је да би на то требала утјецати околност колико је потрошач у поступку стечаја намирио вјеровника па ако би их намирио у већем постотку тада би и раздобље провјере понашања могло бити краће што за собом вуче посљедице нејасних и арбитрарних критерија односно неуједначене судске праксе. Ту се треба поуздати у улога виших судова која је у тому да разријеше двојбе око различитих правних схваћања, уклоне двојбе и осигурају јединствену примјену права, имајући у виду да промјена тумачења правних норми не смије услиједити без образложења. Треба истакнути како доктрина и јудикатура *ЕCHR*-а опетовано назначује како захтјеви правне сигурности и заштита легитимног очекивања јавности не дају стечено и апсолутно право на

доследност судске праксе,¹² назначујући да би пропуст у одржавању динамичног и еволутивног приступа ризику кочење реформе или побољшања¹³ те да се циљ правне сигурности ипак мора сlijедити уз поштовање аутономије доношења одлука и независности домаћих судова.¹⁴

Такођер се скраћују и рокови везани уз разлог ускрате ослобођења од преосталих обвеза. Тако суд неће ослободити потрошача преосталих обвеза и неће одредити раздобље провјере понашања ако је потрошач у посљедњих шест година (умјесто досадашњих десет година) које су претходиле подношењу приједлога за отварање редовног поступка стечаја потрошача, односно у посљедње три године (умјесто досадашњих пет година) које су претходиле подношењу приједлога за отварање једноставног поступка стечаја потрошача, ослобођен од преосталих обвеза или му је ослобођење ускраћено (чл. 69.).

2.2.1.4. Измјене у поступцима једноставног поступка стечаја потрошача

Из лингвистичког тумачења одредбе чл. 69. ст. 2. ЗСП произлази да се поступак стечаја потрошача може провести и више пута у случају ако је потрошач ослобођен од преосталих обвеза, односно ако му је ослобођење ускраћено (под увјетом протеча одређеног временског периода) па је законодавац с наведеним категоријама потрошача и наведеним роковима изједначио потрошаче који су ФИНИ доставили негативно очитовање те потрошачима за које је суд донио рјешење о одбацивању или одбијању приједлога за provedбу једноставног поступка стечаја потрошача или рјешење о обустави једноставног поступка стечаја потрошача, прописавши у којим роковима *FINA* може поновно послати Позив (чл. 79ц.).

2.2.1.5. Пријелазни режим

Пријелазним и завршним одредбама Нацрта нису предвиђене различите ситуације у којима се примјењује нови пропис, већ је темељно правило уставно правни стандард забране ретроактивности тако да ће се поступци покренути прије ступања на снагу Новеле (31. ожујка 2022) довршити према одредбама „старог“ ЗСП. Ради се не само о практичном, него и о једино могућем рјешењу.

¹² *Exempli causa*, пресуду у предмету ECHR, *Unedic против Француске*, бр. 20153/04, одлука од 18. просинац 2008, ст. 74.

¹³ Видјети, *exempli causa*, пресуду у предмету ECHR, *Атанасовски против Бивше Југославенске Републике Македоније*, бр. 36815/03, одлука од 14. сижечањ 2010, ст. 38.

¹⁴ У складу са ставом израженом у пресуди ECHR, *Nejdet Şahin i Perihan Şahin против Турске*, бр. 13279/05, одлука од 20. листопад 2011, пар. 84.

3. Умјесто закључка

Повијесна припадност истој држави, с обзиром на заједничку традицију и стандарде поједине гране права, логичан је разлог узимања за узор хрватскога и српског законодавства. Циљ је ове анализе изналажење одговора на питање удовољава ли постојећи законски оквир у РХ захтјеву учинковите правне заштите у стечајним поступцима из перспективе релевантних стандарда права ЕУ-а.

Ad 2.1.

Говорећи о овој Новели треба почети од разлога њеног доношења, а то је првенствено усклађивање с одредбама Директиве о реструктурирању и несолвентности којој је циљ, међу осталим, представити моделе реорганизације (предстечајни поступак, стечајни план или поступак ослобођења од преосталих обвеза) као свеобухватне мјере за спречавање ликвидацијског стечаја.

Ипак мишљења смо како се не може притом занемарити чињеница да је, примјерице, предстечајни поступак који је претрпио највише промјена, ипак само дио стечајног права и да се при обради ове теме морају узети у обзир карактеристике стечајног сустава, чимбеници који утјечу на његово обликовање, неопходни предувјети за његову учинковиту примјену као и посљедице на опће економске прилике у земљи. Дакле, поред самих законских рјешења не треба занемарити утјецај бројних извансудских (институционалних) чимбеника (неповољан друштвени контекст, проблеми у платном промету, незавидно стање у домену евиденције некретнина и покретнина, недовољан број судца којима је било повјерено вођење стечајног поступка, слаба обученост стечајних управитеља, неадекватни начин њиховог финансирања и посљедично слаба мотивираност за рад). Оно што се може рећи за предстечајни поступак је да је нарочито погодан за она трговачка друштва које су у основи финансијски здрава и имају пословну перспективу, али им је главна препрека за даљи напредак неповољан однос у биланци. Преговорима са својим највећим вјеровницима и финансијерима они могу кроз нове одредбе осигурати приљев „свјежег“ новца који је неопходан за даљи развој. Ипак због „примјене на одговарајући начин“ правила о стечајном плану, примјена и успјешност свих неформалних преговора о реорганизацији највише зависе од тога на који начин је Стечајни закон уредио процес реорганизације у формалном смислу, какве су препреке и потицаји за његово провођење, доступност и једноставност процеса као и шансе за успјех.

У погледу редефинирања положаја стечајног управитеља, тренутна пракса да стечајни управитељи дају савјете прије стечаја, ако таква пракса уопће и постоји, веома је мала. Искуство у другим надлежностима, међутим, указује да је врло вјеројатно да ће захтјеви за предстечајне савјете убрзо постати свакодневница па је можда требало и такву могућност регулирати. Поредбена искуства указују и на потребу постојања надзорног тијела (тзв. коморе) с обвезним чланством која би активно и континуирано радила на успостављању

стандарда и критерија те осигуравала увјете за обављање професије стечајног управитеља, а све с циљем да се постигне већи ступањ квалитете, респектабилности и равноправности у односу на друге самосталне професије, примјерице, из поља права или из поља економије. За сада законодавац у Приједлогу говори о струковној удрузи (о тому говори и Директива) што појмовно искључује обвезу уласка у такву удругу па се поставља питање је ли такво рјешење пропорционално легитимним циљевима које је држава жељела остварити, тј. својеврсној професионализацији стечајно управитељске службе. Евентуално императивно удруживање може се оправдати присутношћу јавног интереса и јавних овласти повјерених струковној удрузи и не процјењује се на темељу норми које се односе на слободу удруживања, већ би се требало естимирати темељем *lex specialis* норми које за сада не постоје. Новела, надаље, нигдје не спомиње једно од основних питања у стечају - како дизајнирати сустав накнада и награда који би пружио одговарајући потицај стечајним управитељи? Такођер проблематична је логичност и примјењивост пријелазних и завршних одредби везано за статус стечајних управитеља. Трбало је по узору на СЗ из 2015, ставити посебан наслов - *Упис на листу стечајних управитеља* - који ће детаљније појаснити пријелазни режим за предметну професију.

Како примјена СЗ у односу на дужнике појединце још није утврдила одговарајуће стандарде за поједине проблеме у поступку ослобођења за преостале обвезе, тек ће се у будућности требати искристализирати одређена тумачења односно на институционалној разини конфликт ће морати рјешавати судови. На тај ће начин јудикатура у великој мјери придоносити обликовању нових погледа на овај правни инструмент колективно правне заштите. Ипак мишљења смо да код провођењу стечајева над имовином дужника појединца одредбе Стечајног закона неће изазивати двојбе, него одредбе Закона о обрту, који уређује ограничену одговорност обртника за обвезе настале из пословања обрта. У одређеним случајевима над имовином дужника појединца могуће је покренути и стечајни поступак или стечај потрошача, али покретање једног поступка искључује могућност покретања другог поступка.

У сваком случају, ако кренемо од тезе да је реформа радикална редефиниција поступка, овдје се не ради о реформском већ о већем легислативном захвату које би требале ступити на снагу 31. ожујка 2022. (ради увођења еура у монетарни сустав Републике Хрватске). Остаје за видјети колико ће се успјешно тијела стечајног поступка успјети прилагодити опсежним измјенама Закона.

Ad. 2.2.

Подаци објављени у јавним гласилима те подаци представљени на скупу *IUS INFO* од стране колегице Иване Франковић могу осигурати, за наше потребе, неке смјернице за потребу даљње реформе. Ипак учинковитост неког института се не може мјерити искључиво нити по броју покренутих и/или отворених поступака.

С једне стране, доступни подаци указују како знатан број потрошача није пронашао излаз кроз извансудски поступак потрошачког стечаја, што такођер није зачуђујуће и што је било за очекивати након доношења ЗСП будући су на исто и упућивала поредбена рјешења, првенствено искуства њемачког поступка потрошачког стечаја. Наиме, полазиште за ЗСП била је Глава IX. *Insolvenzordnung* из 1999. који је и сам радикално измијенио њемачко стечајно законодавство.

С друге стране, потрошачи који потенцијално склопе нагодбу о плану отплате дуга тек ће се налазити у раздобљу испуњавања обвеза на темељу одобрених нагодби и тек ће будуће раздобље показати хоће ли бити у могућности испунити преузете обвезе у цијелости.

Дакле, мора се признати да статистички подаци, који су сада доступни, приказују само пола истине - откривају број и врсту поднесака, али не говоре ништа о неуспјеха преговора, утјецају презадужености потрошача на треће особе или на њихове обитељи. Штoвише, статистика не открива најважније: како склопљени планови отплате дуга функционирају у пракси, врло конкретно је ли дужник уредно испуњавао преузете обвезе према вјеровницима те је ли, ако преузете обвезе не извршава над њим покренут овршни поступак као крајња мјера у којој више нема реалне могућности за нови почетак.

У коначници, иако ЗСП представља озбиљан помак, нарочито као *conditio sine qua non* темељитог и потребитог поступка за „реструктурирање“ свеprisутне презадужености потрошача, сматрамо да коначна оцјена о његовој успјешности још увијек није у потпуности могућа без обзира на методолошки приступ који смо одабрали. Наравно, треба узети у обзир да на такве податке поред самих законских рјешења утјечу и бројни извансудски (институционални) чимбеници (број инсолвентних потрошача, недовољан број судца којима је било повјерено вођење стечајног поступка, недостатан број као и слаба обученост повјереника, неадекватни начин њиховог финансирања и посљедично слаба мотивираност за рад).

У том контексту, успјешност реформи се исказује и чињеницом према којој се модерна и учинковита тржишна господарства не могу замислити без сувремено организираног и функционалног сустава судова и пратећих тијела. Надаље, како модерно потрошачко стечајно право нема дугу традицију, на институционалној разини конфликт ће морати рјешавати судови. *Exempli causa*, примјеном правила СЗ-а отворени стечајни поступак не проводи се ако дужник (правна особа и дужник појединац) нема имовине или је она незнатне вриједности да би се намирили трошкови тог поступка. Међутим у случају да се стекну увјети да се закључени стечајни поступак настави, суд доноси рјешење о настављању поступка и позива вјеровнике да у року од 30 дана стечајном управитељу пријаве своје тражбине те заказује испитно и извјештајно рочиште. Рјешење о настављању стечајног поступка, суд доноси на приједлог стечајног управитеља, којега од стечајних вјеровника или по службеној дужности. Имовина због које је настављен стечајни поступак је

стечајна маса и на њу се на одговарајући начин примјењују одредбе СЗ-а о дужнику у његовим тијелима. Ове одредбе СЗ-а на одговарајући начин примјењују се и у поступку стечаја потрошача. Разлика је у томе што се стечајни поступак правних особа и дужника појединца наставља након што је он отворен и закључен због тога што дужника нема имовине или је она незнатне вриједности, а код стечаја потрошача, поступак стечаја се наставља након што је већ одређено раздобље провјере понашања потрошача у трајању од 5 године. Дакле, из раздобља провјере понашања враћамо се у наставак поступка стечаја па се поставља питање што ће бити с поступком ослобођења од преосталих обвеза? Нејасно је законско уређење да се за вријеме трајања раздобља провјере понашања треба наставити стечајни поступак ако потрошач стекне имовину из које се могу намирити вјеровници, доводи до питања прекида ли се или обуставља ослобођење од преосталих обвеза?¹⁵

Рјешавајући овакве и сличне проблеме јудикатура ће у великој мјери придоносити обликовању нових погледа на овај правни инструмент колективно правне заштите потрошача.

Ту је битно и за нагласити како се преко *ECHR*-а афирмира начело прецеденталног права и тиме судске праксе као формалног извора права, што захтјева појачану позорност у праћењу и тог извора права. Ту нам је, примјерице, занимљива пресуда Заводник против Словеније.¹⁶ Наиме, у поступку стечаја потрошача писмена се објављују путем мрежне странице *e*-огласна плоча судова. Објава писмена на мрежној страници *e*-огласна плоча судова сматра се доказом да је достава обављена свим судионицама па и онима за које ЗСП прописује посебну доставу. Сматра се да је достава писмена обављена истеком осмог дана од дана објаве писмена на мрежној страници *e*-огласна плоча судова. Иако судионици поступка могу затражити да им се писмена достављају на кућну адресу, на адресу електроничке поште или у особни кориснички претинац, наведена достава нема правни учинак на тијек рокова прописаних ЗСП-ом. У сваком случају, за сваког потрошача у сваком суду посебно води се, према временском редослиједу објаве, очевидник писмена достављених преко мрежне странице *e*-огласна плоча судова у електроничком облику. Очевидник писмена је јаван и мора бити доступан заинтересираним особама тијekom цијелога радног времена суда. У очевиднику писмена уносе се подаци на темељу којих се може утврдити истовјетност потрошача, број предмета, врста судског писмена и дан објаве писмена на мрежној страници *e*-огласна плоча судова. Дакле, нормирањем да се писмена у поступку стечаја потрошача објављују на *e*-огласној плочи, односно да се

¹⁵ Види, Марковић, Н., Баран, Н., *Закон о стечају потрошача – приручник за полазнике*, Правосудна академија, Загреб, 2016, стр. 38-39. те Храстински Јурчец, Љ., Баран, Н., Марковић, Н., *Стечај потрошача – приручник за полазнике*, Правосудна академија, Загреб, 2019.

¹⁶ *ECHR*, Заводник против Словеније, бр. 53723/13. из 2015.

странци не врши особно достављање акта којим се одлучује о њеном праву, обвези или на законом заснованом интересу, због чега објективно није у могућности се упозна са садржином акта, доводи се у питање остваривање права на правично суђење и права на једнаку заштиту права и на правни лијек што је зајамчено одредбама чл. 29, ст. 1. Устава РХ¹⁷ и чл. 6, ст. 1. Конвенције. Наиме, таква странка могла би бити у потпуности онемогућена у остварењу тог права, које за њу постаје илузорно и неоствариво. Дакле, овакво се рјешење о достави писмена у може проблематизирати будући да поступци којима се може приступити искључиво „електроничким средствима” неким особама потенцијално могу онемогућити "правичну могућност" судјеловања на рочиштима. Тако се у споменутом предмету пред *ЕСCHR*-ом, проблематизирало неодговарајуће обавјештавање о тијек стечајног поступка. Наиме, подносиатељ захтјева се углавном жалио на угрожавање његовог права на приступ суду у погледу стечајног поступка над његовим бившим послодавцем, трговачким друштвом, у коме је он био вјеровник. Подносиатељ захтјева није видио обавијест о рочишту које је унапријед објављено на огласној плочи суда, нити је прочитао обавијест у Службеном гласилу. Подносиатељ захтјева се осим тога није могао жалити на одлуку јер је пропустио предвиђени рок за жалбу. *ЕСCHR* је испитао, као питање приступа суду, жалбу подносиатеља у вези с немогућношћу да судјелује на рочишту у стечајном поступку односно да правремено поднесе жалбу. Признајући да чл. 6, ст. 1. није предвиђен конкретан начин доставе докумената, *ЕСCHR* је одвагао интересе учинковитости правосуђа с једне стране и интересе подносиатеља захтјева с друге стране. *ЕСCHR* је утврдио да подносиатељ захтјева није имао "правичну могућност" сазнати за предметно рочиште и да је, према томе, дошло до повреде чл. 6, ст. 1. Конвенције. Пресуда је занимљива по томе да даје назнаке у смислу мјера које би Држава чланица морала подузети у одређеним ситуацијама како би осигурала да странка у стечајном поступку има "правичну могућност" судјеловања на рочиштима, имајући на уму да случај овог подносиатеља захтјева треба анализирати у свјетлу његовог чињеничног стања. Наиме, подносиатељу захтјева је дано увјерење да ће бити информисан, а број вјеровника је био релативно мали. Такођер је занимљиво напоменути да је *ЕСCHR* узео о обзир чињеницу да је подносиатељ захтјева био старија особа, није знао користити компјутер те није имао приступ интернету.

Из хрватске перспективе, иако је потреба за имплементацијом института стечаја потрошача сагледана одавно, а узроци који су то захтијевали нису дошли нагло и неочекивано, видљиво је како је цијели поступак с институционалног аспекта текао доста споро. Штотвише, свјedoци смо како постојеће искуство са закашњењем, двојбама и расправама у припреми и

¹⁷ НН бр. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/2001, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14. „Сватко има право да законом установљени неовисни и непристрани суд правично и у разумном року одлучи о његовим правима и обвезама...“

измјенама прописа показују да је опасно за(о)стајали у проблематици заштите потрошача.¹⁸ За сада ЗСП представља велики искорак напријед, али не смије се заборавити да сустав нити законски нити институционално није финализиран. Досадашња анализа указује како је објективна потешкоћа, не мала, у рјешавању проблема потрошачке инсолвентности чињеница видне протурјечности између стања које је затечено 2022. (око 240.000,00 блокираних грађана) и реалних могућности како праве норме тако и постојећег институционалног оквира који би требао рјешавати проблеме потрошачке презадужености. Дакле, проблеми који онемогућавају учинковитији потрошачко стечајни поступак нису само они везани уз текст закона и пратећих прописа, већ се налазе у примјени и/или изван самог стечајног оквира. Стога, иако се усвојеним прописима у домени потрошачког стечајног законодавства формално се не могу упутити битн(и)је примједбе, одсуство колективне стратегије за рјешавање потрошачке инсолвентности вјеројатно је узрок да око реформе (кроз примјену закона) није било могуће окупити дјелотворне реформске снаге. Примјерице, Овршни закон је реформиран и 2017. и 2019. с тим да се планира, по наводима Министарства правосуђа, радити у потпуности нови Закон што је наставак „лоше“ номотехничке праксе да се овршно законодавство ревидира готово сваке године (до сада 25 измјена).

Слична ситуација је и са Стечајним законом те Законом о парничном поступку чије се промјене раде.

Стога, услјед неучинковитог овршног и парничног поступка, дужници/потрошачи нису имали нити имају потребу да се отварањем поступка потрошачког стечаја „бране“ од других парничних ли овршних поступака. Ипак овакви резултати поступка потрошачког стечаја су и очекивани будући се и њемачки модел потрошачког стечаја, који је послужио као нормативни узор, и сам показао као недостатан. У темељу његове критике је чињеница како је инсолвенцијски поступак за потрошаче и поступак ослобађања од преосталих дугова презахтјеван те да нимало не доприноси намирењу вјеровника нити заштити дужника који за вријеме отплате дуга бивају на рубу егзистенције трпећи економску и социјалну маргинализацију. Дакле, редовни поступак рјешавања потрошачке презадужености путем ЗСП-а, за сада, нема стварних резултата.

Даљњи проблем који би овдје истакнули везано за (награду) повјереника су сљедећи. Наиме, ревидирана Уредба о награди из 2019. је требала уклонити неке „критичне тачке“ из Уредбе из 2016., а односе се на награду повјереника. Први проблем је рок у којем суд мора донијети рјешење о награди за рад. За сада Уредба одређује да суд одређује награду без одгоде након што се послови

¹⁸ Доктрина назначује како смо имплементирали цјелокупни потрошачки *acquis* ЕУ. Ипак у контексту заштите потрошача за сада се поставља питање - је ли то довољно, односно јесу ли мјере *post festum* заштите потрошача dostatне. Најочигледнији примјер је случај тзв. „швицарски франак“.

за које су именовани повјереници одраде (чл. 2, ст. 1). Ипак, критика је усмјерена на синтагму „без одгоде“ будући је досадашња пракса корпоративних стечајева (гдје постоји идентично рјешење) показала да таква номотехничка неодређеност може резултирати и дужим временским раздобљем. Умјесто наведеног, предложили бисмо *de lege ferenda* рјешење ст. 2, чл. 2. Уредбе на сљедећи начин: „Награду за обављене послове суд је дужан донијети у року од 15 дана од подношења уредног захтјева. Уколико суд не донесе рјешење о награди у наведеном року, сматрат ће се да је протеком 60 дана од подношења захтјева, одобрио поднесени захтјев“. Дакле, како остаје и надаље да суд о награди одлучује у роковима по властитој процјени те да повјереник у већини стечајних поступака кредитира потрошачко стечајне поступке, барем када се ради о награди за његов рад, требало је увести и правило о исплати предујма награде за рад тијekom потрошачко - стечајног поступка будући се потрошачко стечајни поступци неће моћи проводити у законом прописаним роковима јер су стварно надлежни опћински судови неспецијализирани судови за потрошачко стечаје поступке те за сада и изнимно оптерећени с другим како парничним тако и изванпарничним поступцима. Надаље, у погледу награде односно при одређивању додатне награде истичу се двије дилеме. Прва је везана за број критерија. С једне стране, велики број критерија створио би проблеме при оцјењивању је ли потребно задовољити један, два или више критерија, који критерији су неопходни *et seq.* С друге стране, испуштањем неких критерија, могуће је да случајеви који иначе заслужују, не буду оцијењени као сложени. Ту је и битан став ВТС-а који одређује „Висина награде стечајном управитељу утврђује се примјеном критерија обујма и сложености послова, рада стечајног управитеља на испитивању тражбина те вриједности уновчене стечајне масе, слиједом чега награда може бити и мања од висине награде обрачунате самом примјеном таблице вриједности уновчене стечајне масе и награде у постоцима.“¹⁹ Друга дилема везана је за прецизности одређених критерија, односно како дефинирати индикаторе који би олакшали суду оцјену за одређивање додатне награде. Хрватски законодавац се определио да при одређивању додатне награде суд води рачуна о: 1.) ступњу намирења стечајних вјеровника и 2.) особитом залагању повјереника (чл. 6). Под ступњем намирења стечајних вјеровника подразумијева се вриједност изражена у постотку који се добије када се износ укупно намирених тражбина подијели с износима укупно утврђених тражбина (чл. 6, ст. 2). Сматрат ће се да се стечајни управитељ особито залагао ако је стечајна маса уновчена у року од једне године од одржаног извјештајног рочишта (чл. 6, ст. 3). Како је потрошачко стечајни поступак релативно спор, овај критериј има изузетну важност. На основу расположивих података, изузетно мали постотак поступака се окончава у

¹⁹ Са сједнице Одјела трговачких и осталих спорова Високог трговачког суда Републике Хрватске одржане 26. listopada 2021.

раздобљу до једне године, па је и стварање потицаја за такве поступке позитивно. Ипак треба бити свјестан како уложен напор не јамчи и успјешност па би требало размислити, о увећању постотка за оне поступке за које разина сложености, али пратећи парнични поступци не допуштају окончање у раздобљу од једне године, у случају да су окончани за мање од, примјерице, двије године. Мишљења смо да се овдје не доводи у корелацију стварни уложени напор повјереника и награда, већ је награда прије посљедица „случаја“ (иако, постоји потицај за повјереника да оствари што већу вриједност и тиме у већем постотку намири вјеровнике), тј. она не мора бити разлог способности стечајног управитеља, већ је прије резултат специфичних околности одређеног случаја, примјерице, структуре имовине субјекта, раста цијена некретнина *et seq.* Такођер би проблематизирали рјешење да се трошкови награде повјереника односно евентуални трошкови повјереника из једноставног поступка стечаја потрошача намирују из државног прорачуна односно хоће ли прорачунска средства значајно смањити број грађана с блокираним рачунима и број овршних поступака? Сигурно је да у провођењу Закона од повјереника не треба очекивати наглашену социјалну осјетљивост.

У погледу новеле ЗСПа из 2022, иако се уочава одређени нормативистички оптимизам, за сада је тема сувише комплексна да би провоцирала амбицију давања коначних или одређенијих одговора на многа постављена питања. Стога с практичног стајалишта није могуће процијенити учинак низа легислативних измјена које су имплементиране.

*Dejan Bodul, Ph.D., Associate Professor
Faculty of Law, University of Rijeka*

A LOOK AT THE NEW CROATIAN BANKRUPTCY LEGISLATION FROM 2022: an attempt to harmonize the market dimension and protect over-indebted consumers

Summary

As the 1996 Bankruptcy Law was amended seven times, the legislator decided to pass a new Bankruptcy Law in 2015. Although the aim of the Amendment to the Bankruptcy Law 2017 is primarily to facilitate pre-bankruptcy proceedings by prescribing realistic deadlines for taking certain actions in the proceedings, the observed errors and omissions made throughout the Bankruptcy Law are corrected and doubts about the application of certain provisions are removed. The new goal of

the Amendments to the Bankruptcy Act 2022 (which is scheduled to enter into force on 31 March 2022, 87th Session of the Government of the Republic of Croatia, 02.12.2021) is to ensure efficient, simple and flexible management of the procedure, with precisely defined deadlines and clear consequences actions taken, but primarily to harmonize the Bankruptcy Law with the Acquis Communautaire and the general trend of deviation from traditional, formal bankruptcy proceedings by opening a wide area to private regulation, with all related opportunities and risks. The parallel issue of the implementation and regulation of the institute of consumer bankruptcy as a subtype of bankruptcy is one of the most current issues in the revision of the Consumer Bankruptcy Act (amendments should enter into force in March 2022). The reason for this modest endeavour is the need to change certain solutions, often without taking into account the proposals and suggestions of case law resulting from six years of application, but also the obligation to implement solutions of the Restructuring and Insolvency Directives. Therefore, the author will analyse the most important features of the Final Proposal of the Bankruptcy Law from February 2022 and the Final Proposal of the Consumer Bankruptcy Law from February 2022, emphasizing those provisions that have undergone the most changes as well as those that most improve the efficiency of (pre) bankruptcy and consumer bankruptcy procedures.

Key words: *bankruptcy proceedings, pre-bankruptcy proceedings, consumer bankruptcy, Novella 2022.*

Литература

- Директива (ЕУ) 2019/1023 Еуропског парламента и Вијећа од 20. липња 2019. о оквирима за превентивно реструктурирање, отпусту дуга и забранама те о мјерама за повећање учинковитости поступака који се односе на реструктурирање, несолвентност и отпуст дуга и о измјени Директиве (ЕУ) 2017/1132 (Директива о реструктурирању и несолвентности) СЛ Л 172, 26. липња 2019, стр. 18–55.
- Казнени закон, НН, бр. 125/11 до 84/21.
- Правилник о садржају и облику образаца на којима се подносе поднесци у извансудском поступку и поступку стечаја потрошача, НН, бр. 2/16 и 1/19.
- Стечајни закон, НН, бр. 71/15. и 104/17.
- Уредба о критеријима и начину обрачуна и плаћања награде повјереницима у поступку стечаја потрошача, НН, бр. 13/16. и 9/19.
- Устав РХ, НН бр. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/2001, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
- Закон о стечају потрошача, НН, бр. 100/15 и 67/18.

- ЕCHR, *Атанасовски против Бивше Југославенске Републике Македоније*, бр. 36815/03, одлука од 14. сижчањ 2010, ст. 38.
- ЕCHR, *Nejdet Şahin i Perihan Şahin против Турске*, бр. 13279/05, одлука од 20. листопад 2011., пар. 84.
- ЕCHR, *Unedic против Француске*, бр. 20153/04, одлука од 18. просинац 2008, ст. 74.
- ЕCHR, *Заводник против Словеније*, бр. 53723/13. из 2015.
- Одлуке Уставног суда РХ у предметима, посл. бр.: У-И-3465/17, 3912/17 и 3498/18 од 18. просинца 2018.
- Са сједнице Одјела трговачких и осталих спорова Високог трговачког суда Републике Хрватске одржане 26. листопада 2021.
- Бодул, Д., *et al.*, *Модели поступака за рјешавање проблема особне презадужености у Еуропској унији: хрватска искуства и рјешења*, Зборник радова с IV. Међународног савјетовања „Актуалности грађанског процесног права – национална и успоредна правнотеоријска и практична достигнућа“, Правни факултет Сплит, 2018.
- Бодул, Д., *et al.*, *Стечајно законодавство у транзицији: компаративни осврт, хрватски изазови и потенцијална рјешења*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, вол. 49, бр. 3/2012.
- Бодул, Д., *Избор, именованье и разријешене стечајног управитеља у Хрватском праву: модел за правну рецепцију?* Ревизија за право и економију, Вол. 20, бр. 1/2019.
- Храстински Јурчец, Љ., Баран, Н., Марковић, Н., *Стечај потрошача – приручник за полазнике*, Правосудна академија, Загреб, 2019.
- Марковић, Н., Баран, Н., *Закон о стечају потрошача – приручник за полазнике*, Правосудна академија, Загреб, 2016.